

УДК– 378.147

QURILISH MUHANDISLARINI TAYYORLASHDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR

Abdusamatov Ne'mat Inomovich

“Bino va inshootlar qurilishi” kafedrasida assistenti

Jizzax politexnika instituti

Davurbayev Davron Botir o'g'li

201MA “B va I Q” guruh magistranti JizPI

Yuldasheva Yulduz Atajan qizi

202-22 “B va I Q” guruh talabasi JizPI

Davronov Begzodjon Ahmadjon o'g'li

201-21 “B va I Q” guruh talabasi JizPI

Annotatsiya: Ushbu maqolada qurilish muhandislarini tayyorlashda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning tutgan o'рни, ularning vazifalari haqida dolzarb mavzu yoritilgan. Shuningdek ta'limning zamonaviy tendentsiyalari, davlat ta'lim standartlari, pedagogik jarayon haqida so'z yuritilgan.

Kalit so'zlar: Pedagogika, muhandis-quruvchi, zamonaviy ta'lim, oliy ta'lim, pedagogik mahorat, yangi yondashuv, qobiliyat, bilim, kasb, texnologiya.

MODERN PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN TRAINING CIVIL ENGINEERS

Abstract: In this article, the role of modern pedagogical technologies and their tasks in the training of civil engineers is covered. Modern trends of education, state education standards, pedagogical process were also discussed.

Key words: Pedagogy, construction engineer, modern education, higher education, pedagogical skill, new approach, ability, knowledge, profession, technology.

Ta'limning zamonaviy tendentsiyalari oliy ta'limda o'quv jarayonini tashkil etishga yondashuvlardagi o'zgarishlarni belgilaydi. Yagona ta'lim maydonini yaratish, darajali ta'lim tizimini joriy etish va federal davlat ta'lim standartlariga o'tish pedagogik jarayonni universitetda o'quv jarayonini tashkil etishning yangi yondashuvlarini amalga oshirishga qayta yo'naltirishni talab qiladi.

Bunday sharoitda o'quvchilarning shaxsiy potentsialini rivojlantirish muammosi eng dolzarbdir: ularning imkoniyatlarini, ijodiy qobiliyatlarini, faolligi va mustaqilligini, turli faoliyat turlarida o'zini o'zi anglash. Psixologiyada olimlarning diqqat markazida shaxs muammosi, pedagogika fanining diqqat markazida esa ushbu shaxsning shakllanishi va barkamol rivojlanishiga yordam beradigan ta'lim texnologiyalarini yaratishdir.

Ta'limni modernizatsiya qilish va texnologiya masalasida ta'lim paradigmasini o'zgartirish sharoitida, bizning fikrimizcha, uchta asosiy jihatni ajratib ko'rsatish kerak: "ta'lim texnologiyalari" tushunchasining o'zi, zamonaviy ta'lim texnologiyalari, shuningdek: qayerda, qachon va nima uchun bu texnologiyalardan foydalanish mumkinligini va zarurligini aniq tushunish.

E'tibor bering, "texnologiya" tushunchasi hozirda eng mashhurlaridan biri hisoblanadi. Ma'lumki, u pedagogika fanida 1960-yillarda asos solingan, samarali ta'lim tizimini qurish sifatida ta'limning texnologiyalashtirishga umumiy tendentsiyasi bilan bog'liq. Shunday qilib, "texnologiya" tushunchasi o'nlab yillar davomida mavjud bo'lib, hozirda qo'llaniladigan deyarli barcha zamonaviy texnologiyalar yangi emas.

Dastlab, ta'limda pedagogik texnologiyalar bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar, birinchi navbatda, maktab ta'limining o'quv jarayoniga ta'sir ko'rsatdi. Shu bilan birga asta-sekin xususiyatlarni ochib beruvchi asarlar paydo bo'la boshladi texnologiyani oliy ta'lim tizimida qo'llash. Shu bilan birga, ijodiy universitetda ta'limni texnologiyalashtirishga bag'ishlangan tadqiqotlar deyarli yo'q.

Juda muhim jihat shundaki, “texnologiya” tushunchasi asta-sekin shu qadar kengayib bordiki, ta’lim faoliyatini tashkil etishning deyarli har qanday tizimlari, jarayonlari, yondashuvlari, usullari, shakllari va vositalari tadqiqotchilar tomonidan ushbu kontseptsiyaga kiritilgan va ko‘pincha bir qatorga qo‘yiladi, garchi umuman bir xil emas. Bu esa bir tushunchaning boshqasi bilan osongina almashtirilishiga olib keladi, “texnologiya” tushunchasi esa asl ma’nosini yo‘qotadi.

Ta'lim jarayonining texnologik samaradorligi ta'lim jarayonini to'liq boshqariladigan qilishdir. Texnologiyalarning asosiy xususiyatlari quyidagilardan iborat: ta'lim maqsadlarining batafsil tavsifi, berilgan natijalarga erishish yo'llarining bosqichma-bosqich tavsifi (loyihasi), o'quv jarayonini tuzatish uchun fikr-mulohazalardan foydalanish, erishilgan natijalarning kafolati, ta'limning takrorlanishi, o'qituvchining mahoratidan, sarflangan resurslar va sa'y-harakatlarning optimalligidan qat'i nazar

Shu bilan birga, shuni ta'kidlashni istardimki, o'quv jarayonidagi har bir aniq vaziyatda tez o'zgaruvchan sharoitlarda uzluksiz o'z-o'zini tarbiyalash va o'zini o'zi anglash uchun tayyor raqobatbardosh bitiruvchilarni tayyorlashga qaratilgan texnologiyalardan foydalanishda oliy ta'lim o'qituvchisining roli o'zgaradi, u o'qitish strategiyasini tanlay olishi, kasbiy ta'lim muammolarini hal qilishning optimalligi va samaradorligini ta'minlashi kerak.

Konferensiya materiallarida e’lon qilingan ma’ruzalar va ilmiy-amaliy tadqiqotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, o‘qituvchilar o‘zlari foydalanayotgan texnologiyaning mohiyatini ochib beradilar, uning muhim xususiyatlarini ko‘rsatadilar, uning talaba shaxsini shakllantirishdagi ahamiyatini qayd etadilar. Texnologiyadan foydalanish muvaffaqiyatini belgilaydigan shartlar qatoriga o'qituvchilar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- o‘quvchilarning psixofiziologik xususiyatlarini hisobga olish;
- o‘qituvchining kasbiy va shaxsiy fazilatlarini hisobga olish;

- umuman ta'lim tashkilotida, xususan, guruhda barqaror psixologik muhitni yaratish;

- o'qituvchining o'quvchilarda fanga qiziqish va motivatsiya yaratish qobiliyati;

- ijodiy yo'naltirilgan ta'lim muhitini yaratish.

Politehnika o'qituvchilarining aksariyati (90%) unstitutdagi o'quv jarayoni vaziyatni loyihalash, o'yinni modellashtirish va o'quv vazifalarini hayot va kasbiy muammolar kontekstiga kiritishni ta'minlovchi izlanish va tadqiqot texnologiyalariga qaratilganligini ta'kidlaydi. Shu bilan birga, barcha o'qituvchilar bir ovozdan izlanish faoliyatining asosiy shakli dialog ekanligini ta'kidlaydilar, uning davomida o'quv vazifasining mazmuni aniqlanadi va echimlar tahlil qilinadi.

O'qituvchilarning 70 foizi qidiruv va tadqiqot texnologiyalarini joriy etishning kuchi o'quvchilarning o'z faoliyatini tushunishlari, bu ularga harakatlar, tajribalar, motivlar va ehtiyojlarni qayta tiklashga imkon beradi, deb hisoblaydi. Ularning ta'kidlashicha, o'quvchilarni kuzatish jarayonida o'qituvchi uchun o'quv faoliyatining motivatsion-ehtiyoj, hissiy va operatsion jihatlari xususiyatlarini o'z ichiga olgan "kognitiv portret" ni yaratish muhimdir.

Shu bilan birga, o'qituvchilar texnologiyani ilmiy jihatdan tavsiflashga va aniq ketma-ketlikda bajariladigan harakatlar zanjirini taqdim etishga tayyor emaslar, shunda maqsaddan natijaga yo'l ishonchli va aniq ko'rinadi, bu mutlaqo hamma uchun kafolatlanadi. Deyarli barcha maqolalar jarayonning texnologik tarkibiy qismini emas, balki o'ziga xos uslubiy texnikani, shakllarni, pedagogik texnikani va umuman, o'qituvchining pedagogik mahoratini ochib beradi.

Ma'lumki, har qanday texnologiya o'qituvchi shaxsining o'ziga xosligi va takrorlanmasligi va har bir yangi o'quvchi shaxsi – maktab o'quvchisidan tortib to o'quvchigacha bo'lgan shaxsiyati tufayli muqarrar ravishda ijodiy xususiyat kasb etadi; uning yoshi, qobiliyati, psixologik xususiyatlari, xulq-atvor madaniyati, turli darajadagi bilim va ko'nikmalar, malakalar. Binobarin,

harakatlarning aniq tuzilishiga ega bo'lgan holda, har bir pedagogik texnologiyaning mazmun komponentlari doirasida ijodkorlik elementlari muqarrar ravishda mavjud bo'ladi.

Shunday qilib, o'qituvchi tomonidan o'qitish texnologiyasini ishlab chiqish har doim shaxsni har tomonlama rivojlantirishga qaratilgan ijodiy jarayon bo'lib, u maqsadlar, imkoniyatlarni tahlil qilish va samarali faoliyatni amalga oshirishni ta'minlaydigan o'qitish shakllari, usullari va vositalarini tanlashdan iborat ta'lim jarayonidir. Ijodiy ixtisosliklarning o'ziga xosligi ularning individualligidadir: bo'lajak quruvchi va bo'lajak loyihachi o'zlarining individual yondashuvida ijodkorlik, dunyoqarash, iste'dod, tasavvurning shaxsiy xususiyatlari darajasida ma'lum qobiliyatlarni namoyon qiladi va rivojlantiradi.

Belgilangan muammo bo'yicha tadqiqot natijalarini sarhisob qilar ekanmiz, Jizzax politexnika o'qituvchilari yillar davomida konferentsiyalar o'tkazishda va ilmiy maqolalar yozishda faol ishtirok etganliklarini ta'kidlaymiz, ularning aksariyati amaliy yo'naltirilgan va o'quv jarayonining shaxsiy tushunchasini ochib beradi. Ko'pgina maqolalarda muallifning fanlarni o'qitish metodikasi keltirilgan bo'lib, qurilish ta'limi tizimini boyitishga mualliflarning o'zlari ham hissa qo'shgan, albatta.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mirziyoev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik - har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. Toshkent., O'zbekiston. 2017yil.
2. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. Toshkent., Uzbekiston. 2016yil.
3. Бордовская Н. В. Гуманитарные технологии в вузовской образовательной практике: теория и методология проектирования: учеб. пособие. - СПб.: Книжный Дом, 2007. - 408 с.

4. “Рост промышленного и жилищного строительства в нашей республике, актуальные вопросы, стоящие перед строителями”- УЭ Испандиярова, РА Исаев - Science and Education, 2023